

FUNDAȚIA CULTURALĂ A BUCOVINEI LA ÎMPLINIREA A DOUĂ DECENII DE LA FONDARE

VASILE I. SCHIPOR

Die Bukowiner Kulturstiftung zum zwanzigjährigen Gründungsjubiläum

(Zusammenfassung)*

Der Artikel präsentiert das geistige, von einer „Gärung der Gemüter“ geprägte Klima, in dem die Bukowiner Kulturstiftung 1994 in Suczawa gegründet wurde. Diese Gründung war ein Antwortverhalten auf eine wirkliche Notwendigkeit, die im Leben einer anfangs der 90er Jahren von grossen Ideen und edlen kulturellen Bestrebungen beseelten Provinz als dringend wahrgenommen wurde. Zum zwanzigjährigen Jubiläum wird die Tätigkeit der Bukowiner Kulturstiftung vom Verfasser erneut hervorgehoben, indem er ihre anfangs übernommenen Ziele und die wichtigsten Errungenschaften aufzählt: 169 Buchvorstellungen, 27 Kunstaussstellungen, die Verleihung von 255 Preisen. Die Schlussfolgerung des Verfassers ist, dass die Bukowiner Kulturstiftung in der folgenden Jahrzehnt zusammen mit den anderen symboltragenden Institutionen dazu beitragen könnte, ein „paideisches Modell“ der Erziehung für die neueren, von der „Liebe zur Vergangenheit“ als hohe Form der Weltreligion – wie Mihai Eminescu 1879 schrieb – begeisterten Bukowiner Generationen zu konsolidieren. Dieses Modell sollte den Menschen helfen, ihre Zukunft besser zu verstehen und würdevoller zu gestalten.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Bukowiner Kulturstiftung, symboltragende Institution, „paideisches Modell“ der Erziehung für die jüngeren Generationen, Rekonstruktion der Zivilgesellschaft, Wiederbelebung der Erziehungsideale, wissenschaftliche Kompetitivität, systematische Forschung, strukturelle Modernisierung der Gesellschaft, Bildung neuer Eliten im Leben der Bukowina.

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Anul 1989 – anul Centenarului morții lui Mihai Eminescu și al unor evenimente istorice petrecute în statele Europei Centrale și de Răsărit – a însemnat pentru românii de pretutindeni un moment astral.

Și românii bucovineni încep să se regăsească în cadrul unor manifestări entuziaste. Vestitorii acestora sunt românii basarabeni, care, în vara anului 1989, întreprind dincoace de Prut mai multe spectacole literar-artistice sub deviza „Deschideți poarta, am venit cu flori! Deschideți poarta, v-am adus comori!”, spectacole susținute în diferite orașe din Moldova și animate de Grigore Vieru, Doina și Ion Aldea-Teodorovici, Iuri Sadovnic, Silvia Chiriac. Tot în 1989, românii de la Cernăuți, stimulați de *perestroică*, *glasnosti* și *vozsasciot*, întrezăresc orizonturi noi de exprimare, aflate sub mirajul „visului etnic”, atâtea decenii zăgăzuit, și înființează Societatea pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu”.

Sub semnul „podurilor de flori (6 mai 1990, 16 iunie 1991) și de verb românesc” neîngrădit, la Rădăuți și Gălănești, un grup de intelectuali aduce în discuție ideea reactivării Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, „instituție glorioasă”, aflată timp de peste un secol, în Țară și în exil, deopotrivă, în serviciul existenței naționale, cum afirmă la Paris, în 1962, Grigore Nandriș. Aici, în 30 iunie – 2 iulie 1990, se desfășoară Congresul de reactivare a Societății pentru Cultură. Sub semnul entuziasmului și al unor mari idei, dar și sub presiunea evenimentelor privitoare la cercetarea pe plan internațional a problematicii unei provincii românești marcate dramatic, în repetate rânduri, de o istorie nedreaptă, în procesul anevoios de reconstrucție a societății civile din România, începând din 1990, se impune tot mai mult și recuperarea dimensiunii cultural-științifice a Societății pentru Cultură, abandonate aproape total în Țară și în provincie după 1944.

Câteva evenimente importante din evoluția acestui sinuos proces în Bucovina ar trebui reținute, mai cu seamă pentru reîmpropătarea reflecției istorice în spațiul public al contemporaneității: – dezbatea organizată la Suceava, în 23 martie 1991, pe marginea proiectului de elaborare a *Enciclopediei generale a Bucovinei*, întocmit de către academicianul Vladimir Trebici, sub patronajul Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina; – ședința solemnă a Societății pentru Cultură de înființare a Centrului de Studii „Bucovina” al Academiei Române (Rădăuți, 6 septembrie 1992); – înființarea Complexului Academic „Bucovina” (Gălănești, 1993), având rolul de „a dinamiza activitatea cultural-științifică” locală și de a „ridica nivelul competitivității științifice” într-o zonă considerată de interes național, proiect de anvergură, conceput la „un nivel surprinzător pentru mentalitatea provinciei” și abandonat, din păcate, în anii următori; – fondarea unor periodice emblematică în viața cultural-științifică a Bucovinei postdecembriste: „Bucovina literară” (1990, revista reapare la Suceava, pe terenul pregătit de „Pagini bucovinene”, supliment lunar al

revistei „Convorbiri literare”, ianuarie 1982–octombrie 1989); „Septentrion”. Foaia Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina (Gălănești–Rădăuți, 1990); „Bucovina forestieră” (Câmpulung Moldovenesc, 1 decembrie 1993), „Analele Bucovinei” (Rădăuți, 1994), „Glasul Bucovinei” (Cernăuți, 1994), „Codrul Cosminului” (Suceava, 1995), „Septentrion literar” (Cernăuți, 1999), „«Făt-Frumos». Anuarul Muzeului Etnografic al Bucovinei” (Suceava, 1999), „Lumea carpatică” (Suceava, 2002), periodice care își desfășoară activitatea alături de „«Suceava». Anuarul Muzeului Județean”, periodic fondat în 1974 (astăzi „Anuarul Muzeului Bucovinei”); – continuarea activității de elaborare și tipărire a unor lucrări ce urmăresc valorificarea și valorizarea patrimoniului cultural al Bucovinei, activitate începută la Suceava cu un deceniu mai devreme: – Emil Satco, *Muzica în Bucovina. Ghid biobibliografic*, Suceava, Biblioteca Județeană, 1981; – [I. Pânzar, Petru Foicu], *Știința în Bucovina. Ghid biobibliografic*, Cu o prefață, *Dimensiuni cultural-științifice bucovinene*, de Traian Cantemir, vol. I, Suceava, Biblioteca Județeană, 1982; – [I. Pânzar, Petru Froicu, Eugen Dimitriu], *Știința în Bucovina. Ghid biobibliografic*, Cu un cuvânt-înainte de I. Pânzaru, vol. II, Suceava, Biblioteca Județeană, 1983; – [I. Pânzar, Petru Froicu, Eugen Dimitriu], *Știința în Bucovina. Ghid biobibliografic*, Cu o notă redacțională de [Ioan] P[ânzar], Suceava, Biblioteca Județeană, 1984; – Emil Satco, *Arta în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. I–II, Suceava, Biblioteca Județeană, 1984, 1991; Emil Satco, *Artiști plastici din Bucovina. Mic dicționar*, Suceava, f. ed., 1991; – Emil Satco, Ioan Pânzar, *Dicționar de literatură Bucovina*, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 1993; – Emil Satco, Ioan Pânzar, *Personalități bucovinene. Dicționar*, VIII, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera”– Fundația Culturală a Bucovinei, 1997; – Emil Satco, *Bucovina. Contribuții cultural-științifice. Dicționar*, IX, Cu o notă redacțională nesemnată, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera”, 2000; – Grigore G. Bostan, Lora Bostan, *Pagini de literatură română Bucovina, regiunea Cernăuți 1775–2000*, Cernăuți, Editura „Alexandru cel Bun”, 2000; – Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I–II, Iași–Suceava, Editura Princeps–Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 2004; – Valentin Ciucă, *Un secol de arte frumoase în Bucovina*, Prefață de acad. Răzvan Theodorescu, Suceava, Editura Mușatinii, 2005; – Vasile Efros, Ștefan Purici (colectiv), *Oameni și locuri în Bucovina*, Ghid turistic trilingv, Suceava, Fundația Națională „Humanitas”-Filiala Suceava, 2009; – fondarea la Rădăuți, în 1996, a Colecției „Enciclopedia Bucovinei în studii și monografii”, în cadrul căreia, sub egida Academiei Române se tipăresc, până în 2014, 38 de lucrări: sinteze, monografii, documente, precum și ediții noi ale unor contribuții valoroase privind Bucovina istorică (primele două cărți apar în cadrul programului național prioritar de editare a unor lucrări fundamentale); – organizarea celor dintâi mari conferințe științifice

internaționale ce își propun să impună cercetarea sistematică a problematicii Bucovinei istorice, cu tipărirea în volum a lucrărilor acestora, în limbile română, germană și ucraineană: „Bucovina, 1775–1862. Aspecte politice, sociale, culturale, economice și demografice”, Rădăuți, 31 mai – 3 iunie 1996, București, 5 iunie 1996; „Procese politice, sociale, culturale și economice în Bucovina, 1861–1918. Aspecte edificatoare pentru o Europă unită?”, Rădăuți, 20–22 septembrie 2000; – transformarea Centrului pentru Studierea Problemelor Bucovinei în Institutul „Bucovina” al Academiei Române, instituție cu personalitate juridică și *de facto* (31 ianuarie 2007).

Dintre lucrările tipărite sub egida instituției academice de la Rădăuți, câteva se individualizează prin importanță și contribuția la renașterea activității de cercetare științifică din Bucovina: – Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei*. Vol. I (1774–1862) – *De la administrația militară la autonomia provincială* –, București, Editura Academiei Române, 1993; – Nicolai Grămadă, *Toponimia minoră a Bucovinei*, vol. I–II, Îngrijirea ediției, studiul introductiv, bibliografia, notele și indicele: Ion Popescu-Sireteanu; Introducere: D. Vatamaniuc, București, Editura Anima, 1996; – *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, Ediție bilingvă îngrijită, cu introduceri, postfețe, note și comentarii de acad. Radu Grigorovici; Prefață de D. Vatamaniuc, București, Editura Academiei Române, 1998; – Teodor Balan, *Documente bucovinene*, vol. VII–IX, Ediție îngrijită, note și comentarii de prof. univ. dr. Ioan Caproșu, Indici de nume și de materii de Arcadie Bodale, Prefață de D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Postfață de prof. univ. dr. Pavel Țuguș, Iași, Editura Taida, 2005–2006; – Acad. Radu Grigorovici, *Bucovina între milenii. Studii și documente*, Cuvânt-înainte: D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, Ediție îngrijită de Rodica Marchidan și Rodica Iașencu, Cuvânt-înainte: D. Vatamaniuc, m. o. al Academiei Române, București, Indice de nume de Rodica Iașencu, Editura Academiei Române, 2006; – D. Vatamaniuc, *Bucovina între Occident și Orient. Studii și documente*, Cuvânt-înainte de acad. Ștefan Ștefănescu, București, Editura Academiei Române, 2006.

În acest climat de efervescență în toamna anului 1994, la Suceava, se înființează Fundația Culturală a Bucovinei. Răspunzând unei incontestabile nevoi, resimțite tot mai acut în viața provinciei, întreprinderea valorifică sugestia academicianului Gheorghe Platon, oferită în primăvara anului 1994 grupării științifice de la Rădăuți, dar devenită repede „primejdioasă” pentru activiștii înregimentați în „voluntariatul” de aici.

Potrivit statutului, Fundația Culturală a Bucovinei „are drept scop prioritar susținerea activității profesioniste a tuturor creatorilor bucovineni din domeniile literaturii, artelor plastice, muzicii, artei populare etc.”, sprijinul său declarat urmărind: – editarea de cărți; – acordarea unor premii anuale și ocazionale pentru cele mai valoroase lucrări ale creatorilor bucovineni; – organizarea unor manifestări literare

cu participarea unor personalități ale literaturii române contemporane, din țară și de peste hotare; – patronarea și sponsorizarea unor manifestări literar-artistice; – organizarea și susținerea unor tabere de creație; – organizarea și sponsorizarea unor vizite de documentare în țară și străinătate, acordarea unor burse de studii; – popularizarea valorilor spirituale autentice ale Bucovinei, prin organizarea unor manifestări științifice și culturale consacrate istoriei, științei, artei, învățământului, tezaurului de valori tradiționale bucovinene, precum și unor personalități marcante ale culturii naționale.

Consemnând câteva inițiative și proiecte în Bucovina ultimului deceniu din veacul trecut (ideea înființării unui muzeu sau a unei case memoriale „George Baron Løvendal” la Rădăuți, Gura Humorului ori Suceava, refacerea Cetății de Scaun a Mușatinilor, înființarea unui Centru Cultural Românesc la Cernăuți și a unui Centru Cultural al Latinității la Suceava, constituirea în cadrul Fundației Culturale a Bucovinei a unui „fond de premiere a oamenilor de cultură de aici, după modelul celebrei Fundații „Nobel”), noi scriam, cu îndreptățită speranță, în 1998: „Această instituție, conducându-se după politici și strategii moderne, ar putea, după părerea noastră, să susțină și alte programe și proiecte: formarea unei piețe libere a ideilor în Bucovina, reeditarea și tipărirea unor lucrări fundamentale, consacrate Bucovinei, la nivelul exigențelor cercetării internaționale contemporane, să participe alături de alte instituții similare la formarea unei elite a românilor bucovineni, prin selectarea celor mai dotați tineri din întreaga Bucovină și trimiterea lor la studii în străinătate, pentru o a doua facultate și doctorat, în diverse domenii ale cunoașterii și activității umane” (*Inițiative și proiecte în viața cultural-științifică din Bucovina*, în „Analele Bucovinei”, Rădăuți–București, anul V, nr. 2 (11), iulie–decembrie 1998, p. 464–465).

De-a lungul celor două decenii de activitate rodnică, Fundația Culturală a Bucovinei s-a impus în viața provinciei noastre ca o instituție emblematică, îndeplinindu-și în bună măsură obiectivele asumate și dovedind, mai presus de toate, resurse reale pentru o continuă, necesară creștere. Întrând într-un nou deceniu de activitate, Fundația Culturală a Bucovinei ar putea contribui, împreună cu instituțiile-simbol ale provinciei, la consolidarea unui model paideic de educare a noilor generații de bucovineni, însuflețite de „iubirea trecutului”, ca formă înaltă de religie a umanității – cum scria Mihai Eminescu în 1879 –, care să-i ajute pe oameni să înțeleagă prezentul și să-și construiască împreună un viitor mai bun, demn.

Cele două decenii de rodnică activitate din viața Fundației, consacrate promovării literaturii și artei din Bucovina, sunt marcate festiv prin organizarea unei manifestări jubiliare. Aceasta se desfășoară joi, 16 octombrie 2014, în Sala de Arte „Elena Greulesi” a Bibliotecii „I. G. Sbiera” din Suceava, cu participarea unor personalități ale vieții științifice, literare și artistice din Țara Fagilor. În acest cadru,

președintele Fundației Culturale a Bucovinei, economistul Dumitru Cucu, prezintă un bilanț al activității din cele două decenii: 169 de lansări de carte, 27 de expoziții de artă plastică și conferirea a 255 de premii. Tot acum se înmânează premiile Fundației pentru anul 2013 și este prezentat un volum aniversar: Emil Satco, Alis Niculică, *Pentru promovarea artei și literaturii în Bucovina: Fundația Culturală a Bucovinei la douăzeci de ani*, Suceava, Editura Mușatinii, 2014, 382 p., lucrare întocmită în spiritul rapoartelor și monografiilor Societății pentru Cultura și Literatura Română din Bucovina de altădată, tipărite periodic și valoroase, sub raport documentar, pentru cercetarea științifică de astăzi.